

รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก*

AN ADMINISTRATIVE MODEL FOR PROMOTING LEARNER DEVELOPMENT BASED ON THE SCHOOL CURRICULUM THROUGH ACTIVE LEARNING

นุกูล ทรงมงคลรัตน์

Nugool Songmongkolrat

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

Kalasin Primary Education Service Area Office1, Thailand

Corresponding Author's Email: Krubreezt@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 กันยายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 29 กันยายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 3 ตุลาคม 2568

Received 10 September 2025; Revised 29 September 2025; Accepted 3 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ศึกษาความสำคัญและแนวทางการประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก และเสนอรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมต่อการพัฒนาผู้เรียนในบริบทของสถานศึกษา โดยอาศัยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผลการสังเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการการศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรบูรณาการวงจร PDCA เข้ากับองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา และกำหนดนโยบายที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ขณะเดียวกันการนำ Active Learning เข้ามาเป็นระบบงานของสถานศึกษาสามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และคุณธรรม

Citation:

* นุกูล ทรงมงคลรัตน์. (2568). รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(5), 970-982.

Nugool Songmongkolrat. (2025). An Administrative Model for Promoting Learner Development Based on the School Curriculum Through Active Learning. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(5), 970-982;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

จริยธรรมได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามยังคงมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร เวลา และวัฒนธรรมการสอบที่ควรได้รับการแก้ไข บทความจึงเสนอรูปแบบการบริหารจัดการที่มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์เชิงคุณภาพ การปรับโครงสร้างการจัดการเรียนรู้ การสนับสนุนครูและบุคลากร และการประเมินผลเชิงสมรรถนะ พร้อมขั้นตอนการดำเนินงานที่ต่อเนื่องจากการกำหนดนโยบายสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพและสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การบริหารจัดการการศึกษา, หลักสูตรสถานศึกษา, การเรียนรู้เชิงรุก, การพัฒนาผู้เรียน

Abstract

This academic article aims to analyze the role of schools in developing learners according to the school curriculum, examine the significance and application of active learning approaches, and propose a suitable management model for enhancing learner development within the school context. Based on a review of concepts, theories, and related literature, the synthesis indicates that effective educational management should integrate the PDCA cycle into curriculum components while adopting learner-centered policies. Incorporating active learning into school management systems can significantly improve learner outcomes in terms of academic achievement, analytical thinking, collaboration, and moral development. Nevertheless, challenges remain regarding limited resources, instructional time, and examination-oriented culture. The article therefore proposes a management model comprising four key components: establishing quality-oriented policies and visions, restructuring learning management, supporting teachers and staff, and implementing competency-based assessments. The proposed model includes sequential steps from policy

formulation to sustainable development, enabling schools to enhance learner quality and essential competencies for the 21st century effectively.

Keywords: Educational Management, School Curriculum, Active Learning, Learner Development

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้ผู้เรียนจำเป็นต้องพัฒนาทักษะที่หลากหลาย ทั้งด้านความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Trilling & Fadel, 2009) การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered) ไม่เพียงพอต่อการตอบสนองความท้าทายใหม่ ๆ อีกต่อไป จำเป็นต้องปรับรูปแบบการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

สถานศึกษาถือเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด โดยหลักสูตรมิได้เป็นเพียงแผนการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงเจตนารมณ์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และศักยภาพในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสังคม (Ornstein & Hunkins, 2018) ดังนั้น บทบาทของผู้บริหารและครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร ความจำเป็นของการใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก

กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาผู้เรียน เนื่องจากส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม และเชื่อมโยงความรู้เข้ากับการปฏิบัติจริง (Bonwell & Eison, 1991; Prince, 2004) งานวิจัยจำนวนมากชี้ว่าการใช้ Active Learning สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้ดีกว่าวิธีการสอนแบบบรรยาย (Freeman et al., 2014)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์บทบาทของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ศึกษาความสำคัญและแนวทางการประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก และเสนอรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมต่อการพัฒนาผู้เรียนในบริบทของสถานศึกษา

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการบริหารจัดการการศึกษา

การบริหารจัดการการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งจัดระเบียบ วางแผน นำไปปฏิบัติ และประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (Bush, 2011) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาททั้งด้านการกำหนดนโยบาย การบริหารทรัพยากรบุคคล การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน (Hoy & Miskel, 2013) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิงคุณภาพ (Total Quality Management: TQM) ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. หลักการของหลักสูตรสถานศึกษาและการพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรสถานศึกษาเป็นกรอบแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม จริยธรรม โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (Ornstein & Hunkins, 2018) ในบริบทไทย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน เช่น ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ซึ่งถือเป็นทิศทางสำคัญที่สถานศึกษาต้องน้อมนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

3. ความหมาย หลักการ และรูปแบบของ Active Learning

Active Learning หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ทั้งในการคิด วิเคราะห์ ตั้งคำถาม ทดลอง และเชื่อมโยงความรู้กับการปฏิบัติจริง (Bonwell & Eison, 1991) หลักการสำคัญของ Active Learning คือการเปลี่ยน

บทบาทผู้เรียนจาก “ผู้รับสาร” ไปสู่ “ผู้สร้างความรู้” ผ่านกิจกรรมที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม และการสะท้อนคิด (Prince, 2004) รูปแบบที่นิยม เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning), การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) และการเรียนรู้เชิงโครงการ (Project-Based Learning) (Hmelo-Silver, 2004)

4. บทเรียนจากงานเขียน/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของ Freeman et al. (2014) พบว่าการใช้ Active Learning สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลดอัตราการลาออกของผู้เรียนในรายวิชาด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรม ในขณะที่งานศึกษาของ Johnson, Johnson, และ Smith (2014) เน้นย้ำว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถสร้างทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับบริบทไทย งานของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2560) พบว่า การนำกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดีกว่าการสอนแบบบรรยาย

กล่าวโดยสรุป แนวคิดการบริหารจัดการการศึกษามุ่งเน้นการวางแผน จัดระบบ นำไปปฏิบัติ และประเมินผลอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย การจัดการทรัพยากร และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิงคุณภาพที่เน้นการมีส่วนร่วมและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่วนหลักสูตรสถานศึกษาถือเป็นกรอบสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและส่งเสริมสมรรถนะสำคัญตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดไว้ สำหรับ Active Learning เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างกระตือรือร้น เปลี่ยนบทบาทจากผู้รับสารไปสู่ผู้สร้างความรู้ ผ่านการคิด วิเคราะห์ ตั้งคำถาม และทำงานร่วมกัน โดยมีรูปแบบสำคัญ เช่น Cooperative Learning, Problem-Based Learning และ Project-Based Learning ทั้งนี้งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศยืนยันว่า Active Learning ส่งผลต่อการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และการคิดวิเคราะห์

โดยเฉพาะในบริบทไทยที่พบว่าสามารถพัฒนาความรับผิดชอบและแรงจูงใจของผู้เรียนได้ดีกว่า
การสอนแบบบรรยาย

การวิเคราะห์และสังเคราะห์

1. การบูรณาการการบริหารจัดการกับหลักสูตรสถานศึกษา

การบูรณาการเริ่มจากการเชื่อม “สัมติการบริหาร” การวางแผน (Plan) การจัดการ
ทรัพยากร/การนิเทศ (Do) การติดตามประเมิน (Check) และการปรับปรุง (Act) เข้ากับ
“องค์ประกอบหลักสูตร” คือ เป้าหมาย เนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผล
(Bush, 2011; Ornstein & Hunkins, 2018) โดยผู้บริหารทำหน้าที่กำหนดวิสัยทัศน์เชิง
หลักสูตร จัดแนว (alignment) ระหว่างมาตรฐานผลลัพธ์ของหลักสูตรกับแผนปฏิบัติการ
โรงเรียน สร้างระบบนิเทศแบบพี่เลี้ยง (coaching) และตั้งวงจร PDCA เป็นกลไกคุณ
ภาพต่อเนื่อง (Hoy & Miskel, 2013) ในบริบทไทย ควรยึดโยงกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
ตามหลักสูตรแกนกลางฯ พ.ศ. 2551 เพื่อให้ผลลัพธ์ผู้เรียนสอดคล้องมาตรฐานและบริบท
ท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

2. การนำ Active Learning เข้าสู่การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาผู้เรียน

บทบาทของฝ่ายบริหารคือ “ทำให้ Active Learning กลายเป็นระบบงาน” มากกว่า
กิจกรรมรายครูเดี่ยว ๆ โดย

2.1 กำหนดนโยบายการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (student-centered policy)
และพอร์ตหลักฐานผลลัพธ์ (learning evidence) (Bonwell & Eison, 1991; Prince, 2004)

2.2 ออกแบบโครงสร้างตารางเรียน/ทรัพยากรให้เอื้อต่อ PBL/Project-
Based/Cooperative Learning เช่น ช่วงเวลาบล็อกยาว ห้องเรียนยืดหยุ่น วัสดุอุปกรณ์ทำ
โครงงาน (Hmelo-Silver, 2004)

2.3 สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนแผนการสอนเชิงรุก วง
สะท้อนคิดหลังสอน (lesson study) และการนิเทศแบบกัลยาณมิตร

2.4 ยกระดับการประเมินผลเป็นแบบ authentic/performance-based เช่น RUBRIC
โครงการ พัฒนาผลงาน ซึ่งสอดคล้องหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าการเรียนเชิงรุกเพิ่มผลสัมฤทธิ์และ
ลดการหลุดออกกลางคัน (Freeman et al., 2014; Johnson, Johnson, & Smith, 2014)

3. ปัจจัยเกื้อหนุน ความท้าทาย และข้อจำกัด

ปัจจัยเกื้อหนุน ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงการเรียนรู้ (instructional leadership)
โครงสร้างเวลาและพื้นที่ยืดหยุ่น งบประมาณวัสดุและสื่อ กรอบประเมินที่รองรับงานปฏิบัติจริง
และวัฒนธรรมองค์กรที่ยอมรับการลองผิดลองถูก (Bush, 2011; Hoy & Miskel, 2013)

ความท้าทาย/ข้อจำกัด มักพบที่ภาระงานเอกสาร เวลาเตรียมการสอนสูง ความไม่
มั่นใจของครู การตีความหลักสูตรที่ยังเน้นข้อสอบอิงข้อเท็จจริง และแรงกดดันจากการทดสอบ
มาตรฐาน ซึ่งอาจทำให้ครูลังเลต่อการใช้ PBL/โครงการเต็มรูปแบบ (Prince, 2004; Hmelo-
Silver, 2004) ทางออกเชิงระบบคือการลดงานที่ไม่เกี่ยวกับการสอน จัดอบรมแบบลงมือ
ปฏิบัติจริงและโค้ชรายบุคคล จัดทรัพยากรเฉพาะกิจ (makerspace/learning kit) และปรับ
ระบบประเมินผลให้ชี้วัดสมรรถนะมากกว่าความจำ (Ornstein & Hunkins, 2018)

4. การเปรียบเทียบแนวทางในประเทศและต่างประเทศ

ต่างประเทศ งานสังเคราะห์ชี้ว่า Active Learning ในสายวิทย์-วิศวกรรมช่วยเพิ่มผลลัพธ์
การเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญในชั้นเรียนขนาดใหญ่ หากมีโครงสร้างกิจกรรมและการประเมิน
รองรับ (Freeman et al., 2014) Cooperative Learning สร้างทักษะสังคมและผลสัมฤทธิ์สูง
กว่าเดิม เมื่อมีบทบาทสมาชิกชัดเจนและความรับผิดชอบร่วม (Johnson et al., 2014) โรงเรียน
จำนวนมากใช้ PLC และ lesson study เป็นกลไกปรับปรุงการสอนต่อเนื่อง

ประเทศไทย หลายโรงเรียนที่นำ Active Learning เข้ากับสมรรถนะหลักสูตร
แกนกลาง พบการพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ ความรับผิดชอบ และแรงจูงใจของผู้เรียน แต่ยัง
เผชิญข้อจำกัดทรัพยากร เวลา และวัฒนธรรมการสอบ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2560; สพฐ.,
2551)

ข้อสังเคราะห์ร่วม ความสำเร็จขึ้นกับ “การจัดแนวระบบ” (system alignment) ระหว่างหลักสูตร การสอน การประเมิน นิเทศ และ “การสนับสนุนครูแบบต่อเนื่อง” ผ่าน PLC/โค้ชชิ่ง มากกว่าการอบรมครั้งคราว

กล่าวโดยสรุป การบูรณาการการบริหารจัดการกับหลักสูตรสถานศึกษาคือการเชื่อมโยงวงจรการบริหาร PDCA เข้ากับองค์ประกอบของหลักสูตร ทั้งเป้าหมาย เนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผล เพื่อให้ผลลัพธ์ผู้เรียนสอดคล้องกับมาตรฐานและบริบทท้องถิ่น ขณะที่การนำ Active Learning เข้าสู่การบริหารจัดการต้องปรับจากการจัดกิจกรรมรายบุคคลของครูไปสู่ระบบงานของสถานศึกษา โดยมุ่งกำหนดนโยบายเชิงผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ออกแบบโครงสร้างการเรียนรู้และทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุก สร้างชุมชนวิชาชีพครู และยกระดับการประเมินผลให้สะท้อนสมรรถนะที่แท้จริง ปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงการเรียนรู้ ทรัพยากรที่ยืดหยุ่น วัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง และกรอบประเมินที่เน้นสมรรถนะ ส่วนข้อจำกัดคือภาระงานเอกสาร เวลาเตรียมสอน ความไม่มั่นใจของครู และแรงกดดันจากการสอบมาตรฐาน ซึ่งสามารถแก้ไขได้ด้วยการลดภาระงานที่ไม่จำเป็น จัดอบรมเชิงปฏิบัติ และปรับระบบประเมินใหม่ เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศพบว่าการใช้ Active Learning โดยเฉพาะในสายวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมมีผลชัดเจนต่อผลสัมฤทธิ์และทักษะสังคม หากมีการจัดกิจกรรมและการประเมินที่เหมาะสม ขณะที่ในประเทศไทย แม้มีผลเชิงบวกต่อการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจของผู้เรียน แต่ยังคงติดข้อจำกัดด้านทรัพยากรและวัฒนธรรมการสอบ ดังนั้น ข้อสังเคราะห์ร่วมคือความสำเร็จขึ้นอยู่กับการจัดแนวระบบระหว่างหลักสูตร การสอน การประเมิน และการนิเทศ ตลอดจนการสนับสนุนครูอย่างต่อเนื่องผ่าน PLC และโค้ชชิ่ง มากกว่าการอบรมครั้งคราว

รูปแบบการบริหารจัดการที่เสนอ

1. องค์ประกอบสำคัญของรูปแบบ

รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1.1 นโยบายและวิสัยทัศน์เชิงคุณภาพ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่า “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” และบูรณาการ Active Learning เป็นกลไกหลักในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

1.2 โครงสร้างการจัดการเรียนรู้ การปรับตารางเรียน ห้องเรียน และสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกิจกรรมเชิงรุก เช่น PBL หรือ Project-Based Learning

1.3 ระบบสนับสนุนครูและบุคลากร การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การนิเทศแบบกัลยาณมิตร และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง

1.4 การประเมินและปรับปรุงคุณภาพ ใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เช่น แฟ้มสะสมงาน โครงงาน และการสะท้อนคิด พร้อมทั้งการปรับปรุงตามวงจร PDCA

2. ขั้นตอนหรือกลยุทธ์ที่ควรดำเนินการ

ขั้นที่ 1 การกำหนดนโยบายและสร้างความตระหนัก ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดเป้าหมาย Active Learning ในแผนพัฒนาสถานศึกษา

ขั้นที่ 2 การวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ กำหนดหน่วยการเรียนรู้เชิงบูรณาการ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขั้นที่ 3 การดำเนินการและสนับสนุน จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก พร้อมสนับสนุนทรัพยากร ห้องเรียน และสื่อที่เหมาะสม

ขั้นที่ 4 การติดตาม ประเมินผล และสะท้อนคิด ใช้การประเมินแบบหลากหลายทั้งรายบุคคลและกลุ่ม เพื่อตรวจสอบการบรรลุสมรรถนะของผู้เรียน

ขั้นที่ 5 การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ใช้ผลประเมินเพื่อพัฒนาการสอนและปรับแผนการบริหารให้สอดคล้องกับความต้องการผู้เรียนและชุมชน

3. บทบาทของผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดนโยบาย กำกับทิศทาง จัดสรรทรัพยากร สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุน Active Learning และนิเทศการสอนอย่างเป็นระบบ

ครูผู้สอน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ จัดการประเมินผลแบบเน้นสมรรถนะ และพัฒนานตนเองอย่างต่อเนื่อง

ผู้เรียน มีบทบาทเป็นผู้เรียนรู้เชิงรุก ลงมือปฏิบัติ ทำงานเป็นทีม สะท้อนคิด และรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง

ผู้ปกครอง/ชุมชน สนับสนุนการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน เป็นแหล่งเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการของผู้เรียน

4. แนวทางการนำไปใช้จริงในสถานศึกษา

4.1 บูรณาการ Active Learning ไว้ใน “แผนกลยุทธ์สถานศึกษา” และแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4.2 จัดตั้ง ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ ภายในโรงเรียนเพื่อเป็นพื้นที่ทดลองแนวทางการสอนใหม่ ๆ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์

4.3 จัดกิจกรรม PLC รายเดือน เพื่อพัฒนาครูและสรุปบทเรียนการใช้ Active Learning

4.4 สร้างความร่วมมือกับ สถาบันอุดมศึกษา ชุมชน และภาคเอกชน เพื่อจัดหาแหล่งเรียนรู้จริงและสนับสนุนทรัพยากร

4.5 ใช้ ระบบประเมินสมรรถนะผู้เรียนแบบองค์รวม (Holistic Assessment) เพื่อตรวจสอบทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และคุณธรรมจริยธรรม

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุกมุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผ่านการกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์เชิงคุณภาพ การจัดโครงสร้างการเรียนรู้ที่เอื้อต่อกิจกรรมเชิงรุก การสร้างระบบสนับสนุนครูและบุคลากร ตลอดจนการประเมินและปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยมีกลยุทธ์สำคัญตั้งแต่การกำหนดนโยบาย วางแผน ดำเนินการ ติดตามประเมินผล และพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง ทั้งนี้ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้ปกครองหรือชุมชนต่างมีบทบาทสำคัญร่วมกันในการขับเคลื่อนการเรียนรู้เชิงรุกให้เกิดขึ้นจริง ขณะที่แนวทางปฏิบัติในสถานศึกษาคือการบูรณาการ Active Learning ไว้ในแผนกลยุทธ์ จัดตั้งศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ พัฒนาครูผ่าน PLC เชื่อมโยงความร่วมมือกับภายนอก และใช้การประเมินสมรรถนะผู้เรียนแบบองค์รวม

เพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนอย่างสมดุลและยั่งยืน

สรุป

บทความเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก” ได้ว่า บทความนี้มุ่งอธิบายความสำคัญของการบริหารจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ทำให้สถานศึกษาต้องปรับตัวและจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยบทความได้ชี้ให้เห็นแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการศึกษา บทบาทของหลักสูตรสถานศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียน ความหมาย หลักการ และรูปแบบของการเรียนรู้เชิงรุก ตลอดจนบทเรียนจากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพของ Active Learning ต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียน

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ พบว่าการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพต้องบูรณาการวงจรการบริหาร PDCA เข้ากับองค์ประกอบของหลักสูตร จัดแนวนโยบายการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และสร้างระบบสนับสนุนครูอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็ต้องเผชิญกับความท้าทายด้านทรัพยากร เวลา และวัฒนธรรมการสอบที่ยังคงจำกัดการพัฒนา ซึ่งสามารถแก้ไขได้ด้วยการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ การพัฒนาครูเชิงลึก และการปรับระบบประเมินผลสู่การวัดสมรรถนะจริง

ในเชิงปฏิบัติ บทความเสนอรูปแบบการบริหารจัดการที่มีองค์ประกอบชัดเจน ได้แก่ การกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ การจัดโครงสร้างการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ Active Learning การสร้างระบบสนับสนุนครู และการประเมินผลที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ระยะ ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย วางแผน ดำเนินการ ติดตามประเมินผล จนถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยบทบาทของผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้ปกครองหรือชุมชน ล้วนมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จ แนวทางการนำไปใช้จริงยังเน้นการบูรณาการ Active Learning เข้าสู่แผนกลยุทธ์ของโรงเรียน การตั้งศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ การสร้าง PLC การเชื่อมโยงความร่วมมือกับภายนอก และการใช้การประเมินแบบองค์รวม

บทความนี้สะท้อนว่า “การบริหารจัดการเชิงระบบที่บูรณาการ Active Learning” คือหัวใจสำคัญในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในยุคปัจจุบัน และเป็นแนวทางที่สถานศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบท เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2560). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). Active learning: Creating excitement in the classroom. ASHE-ERIC Higher Education Report No. 1. George Washington University.
- Bush, T. (2011). Theories of educational leadership and management (4th ed.). SAGE.
- Freeman, S., Eddy, S. L., McDonough, M., Smith, M. K., Okoroafor, N., Jordt, H., & Wenderoth, M. P. (2014). Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(23), 8410–8415.
- Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-based learning: What and how do students learn? *Educational Psychology Review*, 16(3), 235–266.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). *Educational administration: Theory, research, and practice* (9th ed.). McGraw-Hill.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Smith, K. A. (2014). Cooperative learning: Improving university instruction by basing practice on validated theory. *Journal on Excellence in College Teaching*, 25(4), 85–118.
- Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2018). *Curriculum: Foundations, principles, and issues* (7th ed.). Pearson.

Prince, M. (2004). Does active learning work? A review of the research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223–231.

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.